

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

CAO THỊ THẨM

**BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ VĂN HÓA NGHỀ
TRUYỀN THỐNG BÁNH CUỐN THANH TRÌ TẠI
PHƯỜNG THANH TRÌ, HOÀNG MAI, HÀ NỘI**

**TÓM TẮT
LUẬN VĂN THẠC SĨ QUẢN LÝ VĂN HÓA
Khóa 8 (2017 - 2019)**

Hà Nội, 2020

**CÔNG TRÌNH ĐÃ ĐƯỢC HOÀN THÀNH
TẠI TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM NGHỆ THUẬT TRUNG ƯƠNG**

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS Đinh Hồng Hải

Phản biện 1:

Phản biện 2:

Luận văn được bảo vệ trước Hội đồng chấm luận văn thạc sĩ
tại trường ĐHSPT Nghệ thuật Trung ương

Vào ngày tháng năm 2019

Có thể tìm hiểu luận văn tại:

Thư viện Trường ĐHSPT Nghệ thuật Trung ương

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Việt Nam là đất nước có nhiều dân tộc anh em. Với nền văn hóa đa dạng, phong phú nên nhiều ngành, nghề truyền thống mang những nét đặc trưng riêng biệt cho mỗi vùng, miền. Các nghề truyền thống gắn bó mật thiết với cuộc sống hàng ngày của người dân lao động, đóng vai trò quan trọng trong sự phát triển kinh tế của hộ gia đình, của làng, xã ở các địa phương. Việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa luôn được Đảng và Nhà nước đặc biệt quan tâm gìn giữ, phát huy những giá trị truyền thống tốt đẹp để giáo dục các thế hệ kế cận và nhằm quảng bá hình ảnh và đất nước con người Việt Nam đến với bạn bè quốc tế.

Văn hóa ẩm thực của người Việt hết sức phong phú và đa dạng, nó thể hiện sự sáng tạo của con người trong quá trình làm việc, canh tác, khai thác thiên nhiên... khám phá tìm tòi những món ăn để phục vụ nhu cầu của đời sống sinh hoạt hàng ngày, từ những loại rau, củ quả, nếp bông mà những người nông dân đã làm nên những đặc sản thơm ngon, quyến rũ và mang trọn những nét đẹp tinh hoa gắn với vùng miền nơi cư trú đó, thể hiện một nét văn hóa độc đáo mang đậm nét tinh thần của người Việt. Và cũng từ đó đã hình thành nên rất nhiều nghề truyền thống về ẩm thực đầy đa dạng như: bún làng Tứ Kỳ, đậu phụ mơ ở Hoàng Mai, cốm ở làng Vòng, bánh đa kê ở Bắc Giang...

Khi nói đến những món ăn vừa dân dã, vừa giản dị trong thực đơn hàng ngày người ta không thể bỏ qua hương vị đặc trưng của món bánh cuốn Thanh Trì chẳng ấy vậy mà bánh cuốn Thanh Trì đã đi vào thơ ca, văn chương của các nhà văn, nhà thơ nổi tiếng *Thanh Trì có bánh cuốn ngon; Có gò ngũ nhạc có con sông Hồng; Thanh Trì cảnh đẹp người đông; Có cây sáo trúc giữa đồng lúa xanh.*

Trải qua những tiến trình của lịch sử *Bánh cuốn Thanh Trì* đã và đang khẳng định được thương hiệu cũng như nét đặc sắc, kỹ thuật tráng bánh đã làm nên nét đặc trưng cho bất kỳ ai đã từng một lần được ăn và thưởng thức món ăn này sẽ nhớ mãi.

Nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì của người dân phường Thanh Trì trước đây là nguồn sống, nguồn thu nhập chính của dân làng. Thừa xưa với chiếc thúng có những cầu bánh được đặt bên trong người dân Thanh Trì đã giúp cách mạng chuyển thông tin đến các cơ sở bí mật góp phần làm nên chiến thắng lịch sử của đất nước, giành độc lập cho dân tộc, quê hương.

Tuy nhiên trong bước tiến hội nhập với khoa học kỹ thuật hiện nay có rất nhiều ngành nghề mới tạo nên sự phong phú, đa dạng, mở cửa nhiều cơ

hội để phát triển kinh tế thì việc duy trì, bảo tồn các giá trị văn hóa ẩm thực của nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì đang đặt ra nhiều thách thức cho các nhà quản lý các cấp ở địa phương phải trả lời và giải bài toán làm sao để bảo tồn, gìn giữ, phát huy và trao truyền nghề cho các thế hệ trẻ là điều đang cần bàn, cần quan tâm hoạch định để không bị mai một giá trị cốt lõi của nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì hiện nay.

Xuất phát từ thực tiễn trên đây, tác giả lựa chọn nghiên cứu đề tài **“Bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì tại phường Thanh Trì, Quận Hoàng Mai, Hà Nội”** làm luận văn tốt nghiệp thạc sĩ chuyên ngành quản lý văn hóa của mình.

2. Tình hình nghiên cứu

Mỗi quốc gia, mỗi dân tộc đều có những sản phẩm ẩm thực đặc trưng cho nền văn hóa nước đó. Có thể nét đặc trưng ấy xuất phát từ lao động thường ngày, từ phong tục tập quán, từ các cuộc chiến tranh ngoại xâm giữa các vùng lãnh thổ đã tạo ra sự giao lưu và tiếp biến văn hóa. Từ đó làm phong phú, làm giàu thêm cho kho tàng văn hóa của mỗi nước và cũng tuân theo quy luật tất yếu của thời đại đó là sự hội nhập, giao lưu, tiếp biến văn hóa giữa các nước với nhau ở mọi thời điểm.

Văn hóa ẩm thực là nét đẹp, đặc sắc của mỗi quốc gia. Nó thể hiện được hình ảnh, con người của đất nước đó thông qua cách chế biến món ăn. Nhắc đến Việt Nam phải kể đến sự phong phú trong ẩm thực ba miền. Mỗi vùng miền lại hội tụ được những tinh hoa ẩm thực đặc sắc, có thể là cơm ở làng Vòng, cam canh, bưởi Diễn ở miền Bắc hương vị mát lạnh của những trái cây miệt vườn, vị chua dậy mùi của canh chua cá lóc ở miền Nam...

Trong quá trình thực hiện luận văn tác giả đã nghiên cứu và thu thập các tài liệu có liên quan đến đề tài, cho đến nay được biết khi nghiên cứu về ẩm thực nói chung và bánh cuốn Thanh Trì nói riêng của người dân Thanh Trì đã được nhiều nhà nghiên cứu quan tâm, đề cập, công bố trên các phương diện, góc độ khác nhau.

** Nhóm các tài liệu công trình về ẩm thực*

- Trong cuốn Giáo trình *Văn hóa ẩm thực* của tác giả Nguyễn Nguyệt Cẩm, Nxb Hà Nội (2008). Nội dung giáo trình đề cập đến những vấn đề chung về ẩm thực và văn hóa ẩm thực từ đơn giản đến cầu kỳ.

- Trong bộ sách *Văn hóa ẩm thực Việt Nam* của tập thể tác giả Vũ Bằng, Bằng Sơn, Mai Khôi, Thượng Hồng - Nxb Thanh niên (2001). Nội dung các cuốn sách đã đề cập đến vấn đề ẩm thực, cách chế biến, bày biện và cách thưởng thức từng món ăn, thức uống của người Việt Nam.

- Cuốn sách *Văn hóa ẩm thực Việt Nam* của tác giả Nguyễn Thị Diệu

Thảo - Nxb Đại học Sư phạm (2005). Nội dung cuốn sách đã khái quát những nét cơ bản chính về lịch sử hình thành ẩm thực Việt Nam, giới thiệu những món ẩm thực đặc trưng của từng vùng miền.

* *Nhóm các công trình, sách đề cập đến phường Thanh Trì, nghề bánh cuốn Thanh Trì*

- UBND phường Thanh Trì (2015) *Lịch sử cách mạng của Đảng bộ và nhân dân phường Thanh Trì (1930-2014)*, Nxb lý luận chính trị. Nội dung cuốn sách đã đề cập và giới thiệu chung về vị trí địa lý phường Thanh Trì, dân cư, kinh tế, văn hóa - xã hội, truyền thống lịch sử cách mạng của đảng bộ và nhân dân phường Thanh Trì qua các giai đoạn lịch sử từ 1930 đến 1945; gian đoạn 1945 đến 1954; giai đoạn 1954-1975; giai đoạn 1975 đến 1986; giai đoạn 1984 đến 2014. Trong cuốn sách này có đề cập đến một số nghề truyền thống trong đó có nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì.

* *Tài liệu, luận văn đề cập đến nghề truyền thống và văn hóa ẩm thực*

- Đối với các luận văn, luận án đã bảo vệ trong đó có một số công trình đã xem xét ẩm thực như một sản phẩm phục vụ du lịch.

+ Tác giả Mạc Thị Mận đã bảo vệ luận văn thạc sỹ chuyên ngành du lịch học tại trường đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn năm (2012) với đề tài *Về một số giải pháp phát huy văn hóa ẩm thực Quảng Ninh nhằm phát triển du lịch*. Nội dung luận văn nghiên cứu, đề cập đến những đánh giá về tiềm năng ẩm thực tiêu biểu tại Quảng Ninh. Chỉ ra những mặt thuận lợi và hạn chế từ đó đề xuất các giải pháp phát huy văn hóa ẩm thực gắn với phát triển du lịch.

+ Tác giả Nguyễn Thị Thu Phương đã bảo vệ luận văn thạc sỹ chuyên ngành quản lý văn hóa tại trường đại học Sư phạm nghệ thuật TW (2017) với đề tài *Bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa làng nghề truyền thống mây tre đan Phú Túc, Phú Xuyên, Hà Nội*. Nội dung luận văn đề cập đến thực trạng hoạt động bảo tồn và phát huy nghề truyền thống mây tre đan Phú Túc, Phú Xuyên Hà Nội và đề xuất một số giải pháp nhằm bảo tồn và phát huy nghề truyền thống mây tre đan.

Từ các nghiên cứu trên đây có thể thấy các tác giả đã khái quát sơ lược về ẩm thực nói chung và nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì nói riêng, mà chưa có công trình nghiên cứu nào đi sâu phân tích về công tác bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì tại phường Thanh Trì quận Hoàng Mai thành phố Hà Nội. Vì vậy, đề tài luận văn của tác giả là công trình đầu tiên nghiên cứu về giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì dưới góc độ bảo tồn và phát huy theo chuyên ngành quản lý văn hóa. Tác giả luận văn sẽ tham khảo các tài liệu

trên đây để vận dụng có chọn lọc những thông tin phù hợp để đưa vào luận văn của mình.

3. Mục đích và nhiệm vụ nghiên cứu

3.1. Mục đích nghiên cứu

Nghiên cứu thực trạng hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì; rút ra những ưu điểm, chỉ rõ hạn chế và đề xuất các giải pháp nhằm bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống bánh cuốn Thanh Trì trong giai đoạn hiện nay.

3.2. Nhiệm vụ nghiên cứu

Nghiên cứu những vấn đề lý luận chung về bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống và một số văn bản pháp lý có liên quan.

Nghiên cứu thực trạng hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống nghề bánh cuốn Thanh Trì, quận Hoàng Mai, Hà Nội.

Đánh giá kết quả đạt được, phân tích những hạn chế và nguyên nhân trên cơ sở đó đề xuất các giải pháp bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì trong giai đoạn hiện nay.

4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

4.1. Đối tượng nghiên cứu

Các hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì.

4.2. Phạm vi nghiên cứu

- *Về không gian nghiên cứu:* Nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì tại phường Thanh Trì, Hoàng Mai, Hà Nội.

- *Về thời gian:* Từ năm 2004 đến nay (Đây là thời điểm phường Thanh Trì được thành lập theo Nghị định số 132/2003/NĐ-CP, ngày 6-11-2003 của Chính Phủ).

- *Về nội dung:* Hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì tại phường Thanh Trì, quận Hoàng Mai, Hà Nội.

5. Phương pháp nghiên cứu

Để thực hiện đề tài, luận văn sử dụng nhiều phương pháp tổng hợp làm công cụ phục vụ các nội dung đảm bảo cho công tác nghiên cứu gắn với địa bàn cụ thể:

- *Phương pháp nghiên cứu tài liệu thứ cấp:* trên cơ sở những tài liệu thu thập được của các nhà nghiên cứu đi trước về lĩnh vực văn hóa, môi trường, kinh tế-xã hội có liên quan đến nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì, từ đó phân tích các tư liệu, dữ liệu để đưa vào luận văn.

- *Phương pháp khảo sát điền dã nghề truyền thống bánh cuốn Thanh*

Tri: như quan sát, mô tả, ghi chép, chụp ảnh, phỏng vấn, thu thập tư liệu tại địa bàn phường Thanh Trì, gỡ gỡ trao đổi với chính quyền địa phương, cán bộ quản lý và người làm nghề tráng bánh cuốn...

- *Phương pháp tiếp cận liên ngành*: lịch sử, văn hóa học, xã hội học, quản lý văn hóa... nhằm mục đích nghiên cứu và phân tích về bức tranh tổng thể nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì và môi trường không gian cảnh quan cũng như hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa của nghề truyền thống này.

6. Những đóng góp của luận văn

- Luận văn tập hợp và cung cấp những quan điểm chung về công tác bảo tồn di sản văn hóa nói chung, nghề bánh cuốn nói riêng; lấy đó làm cơ sở lý luận cũng như trở thành tài liệu tham khảo cho các nghiên cứu tiếp theo về nghề bánh cuốn Thanh Trì.

- *Về mặt lý luận*: Là công trình nghiên cứu đầu tiên có tính hệ thống và khoa học về vấn đề bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì. Từ sự hình thành, phát triển đến những nét độc đáo, thế mạnh riêng của nghề truyền thống và đồng thời chỉ ra những hạn chế nghề trong bối cảnh hiện nay.

- *Về mặt thực tiễn*: Kết quả luận văn có thể được dùng làm tài liệu tham khảo cho việc giảng dạy các môn liên quan đến giá trị ẩm thực nói chung và những nét đặc sắc về văn hóa ẩm thực nói riêng của phường Thanh Trì, Hoàng Mai, Hà Nội. Làm nguồn tư liệu để bổ sung, điều chỉnh các nội dung trong cuốn lịch sử cách mạng của Đảng bộ và nhân dân phường Thanh Trì; tài liệu tham khảo cho việc quản lý trong lĩnh vực văn hóa tại địa phương. Thông qua quá trình nghiên cứu, định hướng về bảo tồn và phát triển, tác giả hy vọng các nhà quản lý có thêm được những lựa chọn, những giải pháp trong việc đổi mới đối với công tác bảo tồn và phát triển nghề truyền thống.

7. Cấu trúc của luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận, Tài liệu tham khảo và Phụ lục, luận văn gồm có 03 chương, cụ thể như sau:

Chương 1: Khái quát chung về bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống và tổng quan nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì.

Chương 2: Thực trạng bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì .

Chương 3: Giải pháp bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì hiện nay .

Chương 1

KHÁI QUÁT CHUNG VỀ BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ VĂN HÓA NGHỀ TRUYỀN THỐNG VÀ TỔNG QUAN NGHỀ TRUYỀN THỐNG BÁNH CUỐN THANH TRÌ

1.1 . Một số khái niệm cơ bản

1.1.1. Bảo tồn

Hoạt động bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa phi vật thể là hai việc khác nhau nhưng có mối quan hệ gắn bó chặt chẽ về nội dung nên đôi khi còn được gọi một cách ngắn gọn là hoạt động bảo tồn. Bảo tồn không thể tách rời đối mới và phát triển; bảo tồn không có nghĩa giữ nguyên hoặc khôi phục lại cả những gì không còn thích hợp lại nữa những gì đã đào thải, muốn vậy thì cần phải có sự chắt lọc chọn lựa kỹ càng để xem cái gì bảo tồn nguyên vẹn, cái gì cần phải điều chỉnh, sửa đổi cho phù hợp với sự phát triển hiện nay.

1.1.2. Phát huy

Phát huy những giá trị văn hóa là việc làm từ trước đến nay luôn được các cấp lãnh đạo quan tâm, coi đó là nền tảng để giáo dục các thế hệ trẻ bắt buộc phải tìm hiểu, phải khám phá để biết được những giá trị trân quý về lịch sử và giá trị văn hóa của dân tộc. Là nền tảng, là động lực để phát triển kinh tế, văn hóa xã hội của đất nước.

1.1.3. Giá trị văn hóa

Giá trị văn hóa được thể hiện trong tất cả các lĩnh vực của đời sống, là thước đo chuẩn mực thể hiện rõ nét các giá trị ở từng lĩnh vực cụ thể như: ăn uống, đi lại, phong tục tập quán, lễ hội, tục thờ cúng tổ tiên...

1.1.4. Nghề, nghề truyền thống và văn hóa nghề

Nghề chính là công việc được một cá nhân hay một cộng đồng dân cư nào đó chuyên làm trong khoảng thời gian dài để sản xuất ra các sản phẩm hàng hóa phục vụ đời sống xã hội trong những không gian và thời gian nhất định.

* Sự hình thành nghề truyền thống

Trên cơ sở nhiều yếu tố chủ quan và khách quan mang lại mà các làng nghề, nghề truyền thống được hình thành và phát triển cho đến tận ngày hôm nay. Nhiều làng nghề, nghề truyền thống được hình thành từ những điều hết sức giản dị.

* Phân loại nghề truyền thống

Trong nền kinh tế thị trường hiện nay thì việc sản xuất mặt hàng thuần túy mang tính truyền thống ở làng nghề truyền thống không còn hoàn toàn đồng nhất như trước nữa.

* Văn hóa nghề

Văn hóa nghề được hình thành trong quá trình tạo ra của cải vật chất gắn với những nền tảng văn hóa trong cộng đồng. Chính quá trình lao động, sản xuất của con người đã giúp họ nuôi dưỡng những giá trị tốt đẹp của nghề, sáng tạo tìm ra những nét đặc trưng, ưu việt có trong nghề, vừa thể hiện được sự sáng tạo trong trí tuệ, tìm tòi khám phá và chinh phục được nghề, vừa tạo nên được những nét văn hóa trong nghề như: văn hóa ứng xử với nghề, sáng tạo với nghề, phát triển nghề... đó là sự khác biệt trong hoạt động lao động của con người với các bản năng sống của các loài sinh vật khác, bởi hoạt động lao động sản xuất của con người là có ý thức gắn với yếu tố văn hóa. Do vậy, khái niệm văn hóa nghề được rất nhiều nhà nghiên cứu tìm hiểu và đưa ra những ý kiến, nhận định riêng trong quá trình khám phá.

1.2. Nội dung bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống

Sau khi Luật di sản văn hóa được ban hành chính phủ đã ra nghị định quy định chi tiết thi hành một số điều của Luật di sản văn hóa. Tại điều 7 nghị định chỉ rõ 6 nội dung cần thiết cần thực hiện để bảo vệ và phát huy giá trị văn hóa phi vật thể đó là:

1. Tổ chức thực hiện các dự án nghiên cứu, sưu tầm, thống kê, phân loại các di sản văn hóa phi vật thể
2. Tiến hành sưu tầm, thống kê, phân loại thường xuyên và định kỳ về di sản văn hóa phi vật thể.
3. Tăng cường việc truyền dạy phổ biến, xuất bản, trình diễn và phục dựng các loại hình văn hóa phi vật thể.
4. Đầu tư và hỗ trợ kinh phí cho các hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa phi vật thể, ngăn chặn nguy cơ mai một thất truyền di sản văn hóa phi vật thể.
5. Mở rộng các hình thức xã hội hóa trong lĩnh vực bảo tồn phát huy giá trị di sản văn hóa phi vật thể.
6. Thực hiện việc thẩm định miễn phí, hướng dẫn nghiệp vụ và hỗ trợ lưu giữ, bảo quản di sản văn hóa phi vật thể theo đề nghị của tổ chức, cá nhân là chủ sở hữu di sản văn hóa phi vật thể đó.

1.3. Quan điểm về bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống

1.3.1. Các quan điểm về bảo tồn

Bảo tồn nguyên vẹn

Tác giả Nguyễn Thị Mỹ Liêm trong cuốn kỷ yếu hội thảo 60 năm đề cương văn hoá Việt Nam (1943-2003) cho rằng: “Bảo tồn” là giữ lại, không để bị mất đi, không để bị thay đổi, biến hoá hay biến thái...

Bảo tồn trên cơ sở kế thừa: Xã hội phát triển vận động không ngừng vì thế bảo tồn trên cơ sở kế thừa là một trong những lựa chọn phổ biến hiện

nay khi bàn về các giá trị văn hóa và quản lý các di sản văn hóa nói riêng.

Bảo tồn phát triển: Quan điểm này rất gần gũi, là xu hướng vận động không ngừng của sự vật, trong thực tế được sử dụng một cách linh hoạt và phù hợp. Tuy nhiên khi thực hiện theo quan điểm này đòi hỏi người quản lý phải thực sự sáng tạo, có tính hệ thống phát triển không có nghĩa là đánh mất đi những giá trị gốc, ban đầu của sự vật.

1.3.2. Quan điểm về phát huy

- *Không/chưa khai thác:* tùy theo tình hình và điều kiện thực tế đối với các di sản mà chưa tiến hành bất kỳ một động thái nào nhằm khai thác hệ thống giá trị của chúng.

- *Khai thác/hạn chế di sản:* là việc giới hạn những lĩnh vực và nội dung khai thác đối với một di sản hay toàn bộ hệ thống di sản để phù hợp với tình hình và điều kiện thực tế.

- *Khai thác toàn diện, triệt để:* là quá trình khai thác tối đa những giá trị nhiều mặt mà mỗi một di sản hay toàn bộ hệ thống di sản hàm chứa. Nói một cách khác: khai thác toàn diện triệt để là khai thác tất cả những gì thuộc về di sản mà có thể khai thác.

1.4. Các văn bản pháp lý của Đảng và Nhà nước về bảo tồn và phát huy di sản văn hóa nghề truyền thống

Luật Di sản văn hóa .

Văn kiện Đại hội XI năm 2011, của Đảng.

Trong Nghị định số 52/2018/NĐ-CP về *phát triển ngành nghề nông thôn* của Chính phủ ra ngày 12/04/2018 đã quy định rõ và cụ thể những chính sách về việc khuyến khích phát triển làng nghề truyền thống.

Cùng với đó Bộ Tài chính có Quyết định số 132/2001/QĐ-TTg ngày 07/09/2001 về cơ chế tài chính thực hiện các chương trình phát triển đường nông thôn và cơ sở hạ tầng phục vụ nông, ngư nghiệp ở các làng nghề....

Tại Nghị định 19/2015/NĐ-CP của Chính phủ ngày 14/02/2015 về quy định chi tiết thi hành một số điều luật của Luật Bảo vệ môi trường.

1.5. Tổng quan về nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì

1.5.1. Khái quát về phường Thanh Trì

- *Vị trí địa lý*

Phường có diện tích tự nhiên: 333,8 ha, trong đó: Diện tích đất nông nghiệp 55,8961ha; Đất chưa sử dụng là: 55,4898ha [51, tr.7].

- *Lịch sử, kinh tế, văn hóa - xã hội*

* *Về lịch sử:* Thanh Trì vốn là một vùng đất cổ, có lịch sử lâu đời. Cách đây hàng ngàn năm, cư dân Việt cổ đã đến khai phá vùng đất này thành những cánh đồng màu mỡ, các thế hệ người dân Thanh Trì, bằng

bàn tay lao động cần cù, trí thông minh sáng tạo, tinh thần đồng cam cộng khổ, hòa đồng thiên nhiên, đã quản tụ, xây dựng nên những xóm làng đông đúc, trù phú như ngày nay.

* *Về kinh tế*: Điều kiện thuận lợi của Thanh Trì về cơ bản có nhiều thuận lợi đối với phát triển kinh tế. Đồng đất Thanh Trì có cả đồng vằn và đồng chiêm trũng (nhưng cơ bản là đồng trũng), có cả hệ thống hồ đầm, nhờ đó Thanh Trì có khả năng phát triển một nền kinh tế nông nghiệp với cơ cấu đa dạng, không chỉ có trồng trọt mà còn phát triển ngành nghề chăn nuôi, nhất là thả cá và chăn nuôi vịt.

* *Về văn hóa - xã hội*

Phong tục nộp treo bằng gạch: để lát đường trong việc cưới hỏi. Khi có việc hỷ, chú rể nếu là trai làng thì nộp treo 400 viên gạch tốt để lát đường, nếu là trai thiên hạ thì phải nộp gấp đôi, quy định là 800 viên.

Tục lễ Cổ Hưu: được tổ chức hàng năm, nhằm củng cố và nâng cao tình nghĩa huynh đệ giữa hai làng Thanh Trì và Quỳnh Lôi.

Tục mở hội Cổ: Vào những năm được mùa “phong đăng hòa cốc”, làng mở hội rất to.

Lễ tiễn ôn: Hàng năm vào ngày 1/4 tại đình diễn ra lễ cầu mát và tiễn ôn.

Đình Thanh Lân: được xây dựng từ thế kỷ 19 theo phong cách truyền thống của Đình làng Việt Nam.

Cùng với những ngôi chùa ở Thanh Trì còn có đền mẫu. Đền có kiến trúc theo kiểu tam thế, bao gồm cổng, lầu cô, lầu cậu, tiền tế, trung tế và hậu cung.

1.5.2. Nghề bánh cuốn ở phường Thanh Trì

Thanh Trì vốn là một vùng đất cổ, có lịch sử lâu đời. Cách đây ngàn năm, cư dân Việt cổ đến khai phá vùng đất này thành những cánh đồng màu mỡ, các thế hệ người dân Thanh Trì, bằng bàn tay lao động cần cù, trí thông minh sáng tạo, tinh thần đồng cam cộng khổ, hòa đồng thiên nhiên, đã quy tụ, xây dựng nên những xóm làng đông đúc, trù phú như ngày nay.

Những chiếc bánh cuốn ngon đặc biệt ở độ nóng, giòn và dai của bán hớ vị thơm của hành phi, vị mặn -

ngọt của nước chấm và với một chút rau thơm, rau mùi, vài ba miếng chả cùng những giọt tinh dầu cà cuống vừa thơm ngon vừa cay. Không cao sang, cầu kỳ, bánh cuốn là một món ăn bình dị, thân quen đối với mọi đối tượng thực khách, từ sang trọng cho đến tầng lớp bình dân. Có thể vì thế mà những người Hà Nội đi xa hay những người xa tới với Hà Nội đều có chung một nhận xét rằng Hà Nội có rất nhiều món ăn ngon và một trong những món ăn để lại niềm thương nỗi nhớ đó là bánh cuốn đặc sản Thanh

Trì.

1.5.3. Giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì

1.5.3.1. Giá trị lịch sử, nghề truyền thống

Do điều kiện địa lý thuận lợi nên vùng đất Thanh Trì có nhiều các loại hoa màu phát triển, nhiều cây lương thực như ngô, khoai, sắn, gạo... đã làm nên những món ăn đặc trưng của vùng trong đó phải kể tới món bánh cuốn Thanh Trì.

1.5.3.2. Giá trị văn hóa nghề và sản phẩm

Văn hóa truyền thống của nghề bánh cuốn Thanh Trì được gắn với các hoạt động, phong tục tập quán của địa phương, nó gắn với tín ngưỡng thờ mẫu của người dân địa phương bởi “*mẫu là mẹ sẽ che chở cho mùa màng bội thu*” với ý nghĩa tâm linh đó người dân Thanh Trì cũng mong muốn mẫu che chở, phù hộ cho nghề bánh cuốn được phát triển. Hiện nay giá trị văn hóa tốt đẹp này vẫn còn tồn tại được chính quyền địa phương đưa vào các hoạt động văn hóa truyền thống tốt đẹp của phường.

1.5.3.3. Giá trị tri thức khoa học và kỹ thuật nghề

Nghề bánh cuốn Thanh Trì còn có cả những giá trị tri thức dân gian về quy trình sản xuất bánh được thực hiện theo tuần tự từ khâu lựa chọn gạo tẻ cho đến khi sản xuất thành sản phẩm bánh cuốn thanh, mỏng, mượt nhẹ và mang cả tri thức về kỹ thuật chế biến sản phẩm bánh cuốn mang đặc trưng riêng của Thanh Trì (được gọi là đặc sản của địa phương).

1.6. Vai trò của bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì

1.6.1. Giữ gìn bản sắc văn hóa địa phương

Lịch sử nghề bánh cuốn Thanh Trì gắn liền với các hoạt động văn hóa tín ngưỡng của người dân Thanh Trì nói riêng và gắn với bề dày lịch sử chống giặc ngoại xâm của đất nước nói chung. Bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn chính là bảo tồn các giá trị truyền thống tốt đẹp của địa phương.

1.6.2. Tinh cổ kết cộng đồng

Trong các hoạt động trên tất cả các lĩnh vực về kinh tế, văn hóa - xã hội thì hoạt động nào cũng cần có sự đóng góp của cộng đồng. Cộng đồng cũng là nơi sáng tạo ra những giá trị về vật chất và tinh thần. T

1.6.3. Phát triển kinh tế xã hội

Ngay từ khi ra đời nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì đã góp phần không nhỏ vào sự ổn định kinh tế cho các hộ gia đình người dân Thanh Trì nói riêng mà còn đóng góp vào sự phát triển kinh tế xã hội của địa phương.

(Bảng biến đổi về sản lượng bánh qua các thời kỳ, nguồn tác giả)

Giai đoạn lịch sử	Bối cảnh xã hội	Sản lượng
Giai đoạn từ 1954 trở về trước	Đất nước đặt trong ách ngoại xâm; việc kinh doanh buôn bán bị cấm, bị giới nghiêm gắt gao	Việc buôn bán, làm các nghề phải giao thương bí mật, mỗi ngày mỗi hộ gia đình chỉ tráng được 2-3kg bánh cuốn.
Giai đoạn từ 1954 -1990	Đất nước có nhiều chính sách mở cửa, đã có sự hội nhập với quốc tế trên một số lĩnh vực	Thời kỳ này hàng hóa được lưu thông nhiều, thuận lợi cho việc làm bánh. Mỗi ngày mỗi hộ gia đình tráng được khoảng 10kg bánh.
Giai đoạn hiện nay	Thời đại của công nghệ 4.0 phát triển kinh tế nhiều thành phần, đa dạng	Kinh tế được hội nhập nhiều máy móc hiện đại ra đời, các hình thức kinh doanh phong phú. Mỗi ngày mỗi hộ gia đình tráng được khoảng được 30 đến 40kg bánh

Tiểu kết

Trong chương 1 của luận văn đã khái quát chung được những vấn đề về bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống. Trước hết trình bày và giải thích một số khái niệm có liên quan đến đề tài như: bảo tồn di sản và các quan điểm bảo tồn, phát huy và các quan điểm về khai thác phát huy các di sản văn hóa, giá trị, giá trị văn hóa; nghề và nghề truyền thống, văn hóa nghề. Cùng với nội dung trên đây luận văn nghiên cứu và trình bày nội dung bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống được đề cập trong các văn bản pháp quy của nhà nước trên cơ sở đó vận dụng vào thực trạng hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì ở chương 2 của luận văn.

Luận văn đã trình bày và phân tích về nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì với các nội dung quan trọng như giới thiệu khái quát về phường Thanh Trì nơi có nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì, phân tích giá trị văn hóa của nghề bánh cuốn và làm rõ vai trò bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì.

Chương 2

THỰC TRẠNG BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ VĂN HÓA NGHỀ TRUYỀN THỐNG BÁNH CUỐN THANH TRÌ

2.1. Chủ thể quản lý

2.1.1. UBND quận Hoàng Mai

Căn cứ Luật tổ chức chính quyền địa phương năm 2015; thì nhiệm vụ của UBND quận là: Tổ chức thực hiện ngân sách quận; thực hiện các nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội, phát triển công nghiệp, xây dựng, thương mại, dịch vụ, du lịch, nông nghiệp, lâm nghiệp, thủy sản, mạng lưới giao thông, thủy lợi, xây dựng điểm dân cư nông thôn; quản lý và sử dụng đất đai, rừng núi, sông hồ, tài nguyên nước, tài nguyên khoáng sản, nguồn lợi ở vùng biển, tài nguyên thiên nhiên khác; bảo vệ môi trường trên địa bàn huyện theo quy định của pháp luật.

2.1.2. UBND phường

Công tác bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa nghề truyền thống nói chung của quận Hoàng Mai và nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì nói riêng luôn được lãnh đạo UBND quận Hoàng Mai, chính quyền phường Thanh Trì đặc biệt quan tâm gìn giữ, đã đưa nội dung bảo tồn và phát triển nghề truyền thống này vào các phương hướng, nhiệm vụ trọng tâm trong công tác lãnh đạo, chỉ đạo về việc giao chỉ tiêu phát triển kinh tế hàng năm cho phường Thanh Trì.

2.1.3. Phòng văn hóa thông tin

Là cơ quan thường trực tham mưu giúp UBND phường về các nội dung xây dựng các văn bản về kế hoạch, quyết định thành lập ban tổ chức hội thi tráng bánh cuốn Thanh Trì. Những bài viết tuyên truyền trên hệ thống loa truyền thanh của phường về nghề bánh cuốn Thanh Trì, về thời gian, tiêu chí, quy định tham gia hội thi tráng bánh cuốn của phường để nhân dân được biết và tích cực tham gia.

2.2. Chủ thể cộng đồng

Cộng đồng đóng vai trò quan trọng đối với sự tồn tại và phát triển của các nghề truyền thống trong đó có nghề bánh cuốn Thanh Trì. Trong công tác quản lý nhà nước thì cộng đồng được hiểu là gồm tất cả cư dân và các ban ngành đoàn thể ở địa phương liên kết với nhau cùng nhau phối hợp với UBND phường xây dựng kế hoạch, xây dựng biện pháp đồng bộ để bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống của nghề bánh cuốn Thanh

Trì nhằm tạo sự liên kết chặt chẽ từ phường tới cơ sở ở khu dân cư, tổ dân phố và các hộ đang tham gia sản xuất và chế biến bánh cuốn.

2.3. Cơ chế phối hợp giữa chủ thể quản lý nhà nước với cộng đồng

Trên thực tế để nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì được bảo tồn và phát triển bền vững thì luôn cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa chủ thể quản lý nhà nước với cộng đồng dân cư. Đây là mối quan hệ có tính chất tương tác, gắn kết với nhau và cùng nhau tác động lên các hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống. Do vậy, cơ chế phối hợp này được hiểu chính là hoạt động quản lý nhà nước với cộng đồng nghề, nhà nước định hướng đưa ra các chủ trương, chính sách, hỗ trợ và đầu tư về vốn, cơ sở vật chất kỹ thuật hiện đại... để tạo điều kiện thuận lợi cho việc phát triển nghề, nghề truyền thống.

2.4. Hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì

2.4.1. Triển khai và ban hành các văn bản hướng dẫn về bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì

Ủy ban nhân dân phường Thanh Trì đã nghiêm túc thực hiện và triển khai hệ thống văn bản của các cấp trong việc gìn giữ và phát triển nghề truyền thống bánh cuốn của địa phương.

Để cụ thể hóa các chủ trương, chính sách của Đảng, nhà nước và các cấp, phường Thanh Trì đã xây dựng hệ thống văn bản có chiều sâu, thực hiện khả thi trong việc gìn giữ và phát triển nghề truyền thống bánh cuốn của địa phương.

2.4.2. Việc truyền dạy kỹ thuật, kỹ năng nghề nghiệp của nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì

Thực tế cho thấy hiện nay việc bồi dưỡng, truyền nghề cho các thế hệ trẻ là một sự quan tâm đặc biệt và được chú trọng của người dân Thanh Trì làm nghề bánh cuốn truyền thống. Những người dân làm nghề bánh cuốn Thanh Trì đã cố gắng tìm ra nhiều cách thức để truyền dạy, kỹ thuật nghề nghiệp và kỹ năng nghề truyền thống tráng bánh cuốn Thanh Trì nhằm khơi dạy lòng yêu nghề, nhiệt huyết với nghề cần mẫn và chăm chỉ với nghề truyền thống mà nhiều thế hệ cha ông đã để lại cho đến ngày nay.

2.4.3. Tuyên truyền giới thiệu về giá trị văn hóa nghề truyền thống Bánh cuốn Thanh Trì

Nói đến Thanh trì là phải nói đến bánh cuốn. Người Hà Nội xưa ít ai

không một lần ăn bánh cuốn Thanh Trì, bởi nó là món ăn vừa dân dã nhưng không kém phần sang trọng. Hình ảnh bánh cuốn chay *không nhân cuốn và không cuốn* ấy cũng như người phụ nữ mặc áo nâu dài, đội thúng đựng bánh đi bán từ lúc trời vừa hừng sáng là hình ảnh đã ăn sâu vào ký ức của người Hà Nội, thành nỗi nhớ khôn nguôi của người xa xứ...(*Miếng ngon Hà Nội của Vũ Bằng đã miêu tả*)

2.4.4. Thực hiện chính sách đãi ngộ với người làm bánh lâu năm

Có 5 lĩnh vực văn hóa liên quan đến văn hóa phi vật thể được luật di sản văn hóa quy định về vai trò của nhà nước trong việc bảo tồn và phát huy trong đó có đề cập đến nhà nước có chính sách khuyến khích việc duy trì và phục hồi phát triển các nghề thủ công truyền thống có giá trị tiêu biểu; nghiên cứu và ứng dụng những tri thức về y dược học cổ truyền, duy trì và phát triển giá trị văn hoá ẩm thực, giá trị về trang phục truyền thống dân tộc và các tri thức dân gian khác.

Công tác tôn vinh những người có công truyền nghề ở phường Thanh Trì chưa được chú trọng nhiều bởi vì công đoạn sản xuất sản phẩm bánh cuốn cũng đòi hỏi nhiều khâu khác nhau vì vậy, đối với những người làm nghề giỏi đặc biệt là những người trẻ tuổi thì chưa hội tụ, đủ các tiêu chí như truyền nghề, gắn bó mật thiết với nghề...do đó ở địa phương cho đến nay chưa được công nhận trường hợp nào là nghệ nhân.

Về mặt tập thể: được nhận nhãn hiệu tập thể bánh cuốn Thanh Trì. Năm 2015, quận Hoàng Mai đã trao nhãn hiệu đó cho tập thể những hộ sản xuất bánh cuốn Thanh Trì. Đây là niềm vinh dự cho quận nói chung và phường Thanh Trì nói riêng đã động viên, khuyến khích cộng đồng những người làm nghề tiếp tục gìn giữ và phát huy giá trị của nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì.

2.4.5. Kết nối với hiệp hội làng nghề và phục vụ du lịch

Trong những năm qua chính quyền địa phương phường Thanh Trì đã quan tâm đến công tác giữ mối quan hệ, hợp tác với các hiệp hội làng nghề Việt Nam nhằm quảng bá thương hiệu bánh cuốn Thanh Trì cho cộng đồng và xã hội biết đến của Thanh Trì Hà Nội nói riêng mà của cả nước nói chung. Với mong muốn hình ảnh bánh cuốn được gìn giữ và phát huy nét đẹp truyền thống, món ăn giản dị, gần gũi của người Hà Thành.

Mặt khác bánh cuốn Thanh Trì còn theo chân các cô gái đi lấy chồng có mặt ở Nha Trang, Buôn ma thuật, Sài gòn và cả Mác-xây, Ly - ông

(pháp), quận Cam (bang Ca-li-phoóc-ni-a, Mỹ). Món ăn dân tộc cổ truyền từ gạo của vùng đồng bằng Bắc bộ (Việt Nam) sẽ song song với các loại hoa rực rỡ sắc màu, cây cảnh, đã và đang làm giàu, làm đẹp cho cuộc sống tinh thần, vật chất của cộng đồng cư dân phường Thanh Trì hiện nay.

2.4.6. Vai trò của cộng đồng nghề trong công tác bảo tồn phát huy nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì

Cộng đồng có vai trò quan trọng trong việc phát triển và gìn giữ các giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể. Tạo nên sức mạnh bền vững trong việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa của dân tộc đúng với câu ca dao của cha ông *Một cây làm chẳng lên non/ba cây chụm lại lên hòn núi cao*. Do vậy mà cộng đồng bao hàm được vai trò và trách nhiệm của từng tập thể, cá nhân giúp họ nhận thức được mình là một trong những nhân tố, góp phần vào công cuộc bảo tồn và phát huy các giá trị về văn hóa vật chất và giá trị văn hóa tinh thần của dân tộc đã được hình thành và phát triển trong suốt chiều dài lịch sử của đất nước.

2.4.7. Công tác thanh tra kiểm tra.

* Công tác thanh tra kiểm tra chất lượng sản phẩm và an toàn thực phẩm

* Kiểm tra về môi trường:

2.5. Đánh giá chung

2.5.1. Ưu điểm

Thứ nhất: Phường Thanh Trì nằm ven thủ đô Hà Nội, đầu não chính trị - kinh tế - văn hóa của đất nước.

Thứ hai: Phường Thanh Trì đã thực hiện tốt việc duy trì cơ cấu dịch vụ - thương mại - tiểu thủ công nghiệp-nông nghiệp, tốc độ tăng trưởng bình quân của kinh tế hàng năm tăng từ 15-16%.

Thứ ba: Phường Thanh Trì là một phường có truyền thống văn hóa, lịch sử lâu đời, xuất phát từ việc sản xuất nông nghiệp nên nhân dân cần cù, chịu khó biết tự mình vươn lên khó khăn.

Thứ tư: Việt Nam là thành viên trong khối ASEAN đã tạo ra nhiều cơ hội để giao lưu học hỏi và cũng là nơi tìm các môi trường đầu tư mới vào thị trường Việt Nam.

2.5.2. Hạn chế

Thứ nhất: Những người làm nghề lâu năm đang dần lớn tuổi, trong khi đó thế hệ trẻ ở đâu đó vẫn còn đang có thái độ chưa đúng, còn có sự thờ ơ

với việc bảo tồn, tiếp nối nghề.

Thứ hai: Việc tổ chức hội thi nghề truyền thống chưa có sự nghiên cứu về việc bắt buộc số lượng đội thi tham dự phải đa thành phần là lực lượng trẻ tham gia có như vậy mới thúc đẩy được nhiều lớp trẻ yêu nghề, làm nghề truyền thống.

Thứ ba: Chưa phát huy hết tiềm năng, những nội lực về công tác tuyên truyền, quảng bá đối với việc xây dựng và giới thiệu thương hiệu về bánh cuốn Thanh Trì.

Thứ tư: Có nhiều sản phẩm về văn hóa ẩm thực nước ngoài đang phát triển mạnh mẽ ở thị trường nước ta.

Thứ năm: Những chiến lược trong việc phát triển du lịch gắn với nghề truyền thống chưa có sự định hướng, đồng bộ trong khâu tổ chức, chọn lọc và chưa xây dựng được những quy chế đặc thù.

Thứ sáu: Vấn đề về an toàn vệ sinh thực phẩm đang đặt ra nhiều thách thức bởi sự cạnh tranh của thị trường chạy theo số lượng mà không quan tâm đến chất lượng, ảnh hưởng tới sức khỏe người tiêu dùng đang đặt ra nhiều khó khăn và thách thức trong quá trình bảo tồn và phát triển nghề.

Tiểu kết

Trong chương này tác giả đã trình bày và làm rõ thực trạng hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn ở phường Thanh Trì. Về chủ thể quản lý nhà nước gồm có các cơ quan quản lý hành chính là ủy ban nhân dân các cấp (quận, phường) và các cơ quan quản lý chuyên môn là phòng văn hóa thông tin cùng với cộng đồng cư dân phường Thanh Trì. Đồng thời phân tích cơ chế phối hợp giữa chủ thể quản lý nhà nước và cộng đồng trong hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống.

Chương 3

GIẢI PHÁP BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ VĂN HÓA NGHỀ BÁNH CUỐN THANH TRÌ HIỆN NAY

3.1. Yếu tố tác động đến hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề bánh cuốn Thanh Trì hiện nay

3.1.1. Yếu tố thuận lợi

Những điều kiện cốt lõi liên quan đến công tác bảo tồn và phát huy nghề bánh cuốn Thanh Trì hiện nay có rất nhiều mặt thuận lợi đã làm

tiền đề cho nghề phát triển, đánh thức và khởi nguồn được các giá trị tiềm ẩn về văn hóa.

Hệ thống giao thông trên địa bàn phường Thanh Trì được nâng cấp mở rộng đồng bộ, khang trang, sạch đẹp giúp cho việc giao dịch các mặt hàng từ phường đến nơi khác một cách thuận lợi và chủ động.

Các định hướng, chủ trương, chính sách về việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa của các làng nghề, nghề truyền thống của Đảng và Nhà nước được mở rộng và chuyên sâu hóa đã đem đến những thuận lợi đáng kể cho nghề bánh cuốn Thanh Trì phát triển.

3.1.2. Yếu tố khó khăn

Sự phát triển của các ngành khoa học kỹ thuật, công nghiệp kéo theo rất nhiều loại hình kinh tế thương mại phát triển, nhiều ngành dịch vụ ra đời với khả năng ưu việt nhanh tác động trực tiếp vào thị yếu của nhiều người bởi sự hiện đại, tính năng vượt trội dễ dàng thu hút sự quan tâm của xã hội.

Các hệ thống giá trị chuẩn mực giữa yếu tố truyền thống và hiện đại được hòa nhập, giao thoa đã xuất hiện nhiều luồng tư tưởng, nên theo cái mới hay cái truyền thống, cái nào mang lại nhiều giá trị hơn. Nếu đi theo hướng truyền thống thì có bị lạc hậu, lùi xa so với thực tiễn ở hiện đại hay không, có phù hợp với sự phát triển không ngừng của xã hội. Hay nếu chọn hiện đại thì có bỏ quên truyền thống hay không, nên theo những điểm gì ở hiện đại để phù hợp với thực tiễn là những suy nghĩ, tư tưởng ảnh hưởng không nhỏ tới việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa.

3.1.3. Những vấn đề đặt ra đối với nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì đang có sự biến đổi hiện nay

3.1.3.1. Cơ cấu, tổ chức sản xuất

Ở mỗi một ngành nghề khâu thực hiện làm ra các sản phẩm vô cùng quan trọng, có thể nói là khâu then chốt, quyết định các sản phẩm đẹp, chất lượng nhất đến với tay người tiêu dùng.

3.1.3.2. Kỹ thuật tráng bánh và hình thức sản phẩm

- *Biến đổi về kỹ thuật làm bánh.*
- *Biến đổi về hình thức và các đồ ăn kèm theo cùng bánh*

Bảng 3.1. So sánh về công cụ, kỹ thuật chế biến bánh cuốn Thanh Trì

Tên công cụ	Sự biến đổi về công cụ và kỹ thuật	
	Trước kia	Hiện tại
1.Cối xay bột	Bằng cối đá xanh. Công dụng xay bột bằng cách mức từng muôi gạo xay thành nước bột sau đó dùng để tráng bánh. Ưu điểm là bột không bị nóng nhưng việc xay bột bằng tay mất nhiều thời gian và sức khỏe	Dùng máy để xay bột ưu điểm tiết kiệm thời gian nhưng bột nóng trong quá trình say bột thì người làm bánh đã biết khắc phục bằng việc cho đá vào trong quá trình say.
2.Nồi đồng điều	Dùng 3 xoong song song và tráng bánh trực tiếp vào 3 nồi đó. Muốn bánh có độ nóng làm thành khuôn bánh những người thợ truyền kinh nghiệm chỉ tráng bánh khi nước trong nồi điều phải sôi.	Dùng 3 xoong song song và tráng bánh trực tiếp vào 3 nồi đó. Muốn bánh có độ nóng làm thành khuôn bánh những người thợ truyền kinh nghiệm chỉ tráng bánh khi nước trong nồi điều phải sôi.
3.Khuôn tráng bánh	Việc chọn khuôn phải đòi hỏi rất kỹ lưỡng làm sao phải được đặt khít trên nồi điều. Thường vành khuôn làm bằng tre, mặt căng bằng vải xoa hoặc kaki	Khuôn bánh hiện nay làm bằng Inox có độ bền cao mặt khuôn căng thường làm bánh vải lụa có độ đàn hồi tốt
4.Que tre cát bánh	Dùng để lấy bánh từ nồi khi được tráng chín	Dùng để lấy bánh từ nồi khi được tráng chín
5. Gáo và muôi	Dùng để múc bột	Dùng bằng muôi và gáo inox

3.1.3.3. Kinh doanh tiêu thụ sản phẩm

Kinh doanh tiêu thụ sản phẩm được xem là một khâu quan trọng quyết định đến sự thành công và tồn tại của nghề. Do vậy, cần có chiến lược kinh doanh có sự hoạch định, tầm nhìn để kích thích làm động lực cho những người làm nghề thêm hăng say, yêu nghề và thực sự ổn định cuộc sống gia đình chính bằng nghề.

Chất lượng bánh và làm nghề có tâm với mong muốn đem lại cho

khách hàng những sản phẩm tốt nhất đã tạo nền tảng phát triển thương hiệu bánh cuốn trên thị trường công nghiệp hóa, hiện đại hóa như hiện nay.

Các hộ gia đình cung cấp bánh cuốn hàng ngày rất linh hoạt họ đã có cái nhìn phát triển nghề truyền thống theo từng bước cụ thể của nền kinh tế công nghiệp hóa, hiện đại hóa đã bắt nhịp với xu thế, chiến lược kinh doanh của công nghệ máy móc, chuyên nghiệp trong việc đưa thương hiệu bánh cuốn bay xa. Do vậy, các gia đình đều có “cáp” tên cửa hàng rất nhanh tiện chỉ cần khách hàng đặt điện thoại là có ngay tức khắc vì thế mà thực khách cảm thấy nhanh gọn, được phục vụ chu đáo giao hàng đến tận nơi.

3.1.3.4. Môi trường sản xuất và nguồn lao động

Chính quyền địa phương phường Thanh Trì luôn đặt mục đích và sự mong muốn tạo môi trường sản xuất, kinh doanh nghề truyền thống bánh cuốn một cách lành mạnh, phải đáp ứng đầy đủ được chất và lượng, đảm bảo được công tác an toàn vệ sinh thực phẩm và xây dựng một môi trường kinh doanh sản xuất chuyên nghiệp “*vì lợi ích người tiêu dùng lên hàng đầu*”.

3.2. Định hướng phát triển nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì

Phát huy sự tham gia của cộng đồng có sự hỗ trợ của Nhà nước và các tổ chức quốc tế, góp phần tạo việc làm tại chỗ để tăng thu nhập, để xóa đói giảm nghèo ở khu vực nông thôn theo phương châm “ly nông bất ly hương”, gắn với quá trình xây dựng nông thôn mới.

Phát triển làng nghề song song với khôi phục phát triển ngành nghề truyền thống, ổn định thị trường tiêu thụ, bảo đảm an toàn về môi trường sinh thái.

Phát triển nghề, làng nghề cần gắn với phát triển du lịch, tạo thành các tua du lịch hấp dẫn... khuyến khích tạo điều kiện thu hút khách quốc tế đến với làng nghề, sử dụng sản phẩm và dịch vụ làng nghề.

3.3. Giải pháp bảo tồn và phát huy các giá trị nghề bánh cuốn Thanh Trì

3.3.1. Hoàn thiện và bổ sung các văn bản quản lý nhà nước về bảo tồn và phát huy giá trị nghề truyền thống

Việc ban hành, ra quyết định và hoạch định về nội dung phát triển và bảo tồn các nghề truyền thống cần phải được cụ thể hóa, tránh việc chung chung, trừu tượng. Do vậy, cấp cơ sở khó triển khai thực hiện vì

văn bản đó có thể đúng với từng ngành nghề, địa phương đó nhưng lại chưa phù hợp để thực hiện tại nơi có nghề truyền thống khác vì thế không tránh khỏi sự bất cập. Hơn nữa, ngân sách của các địa phương được phân bổ cũng hạn hẹp cho việc phát triển các nghề truyền thống.

3.3.2. Phát huy vai trò của các chủ thể quản lý trong tổ chức truyền dạy kỹ thuật nghề truyền thống

Để tiếp tục bảo tồn và phát huy giá trị nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì trong thời gian tới thì chính quyền phường Thanh Trì cần phải xây dựng được chương trình cụ thể trong việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn của địa phương.

Các chủ thể quản lý ở phường Thanh Trì nên có kế hoạch nghiên cứu, khảo sát thực tế về tâm tư nguyện vọng của những người làm nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì lâu năm, lắng nghe những ý kiến và đề xuất của họ về vấn đề phát triển nghề truyền thống này trong tương lai để từ đó có thể xây dựng những chính sách khuyến khích, động viên kịp thời và có hiệu quả trong việc bảo tồn và phát huy giá trị nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì.

Tìm hiểu tâm tư, nguyện vọng của những người làm nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì từ đó đề xuất các cấp những hướng phát triển phù hợp, hiệu quả nhất.

3.3.3. Tăng cường tuyên truyền và tổ chức hội thi về nghề truyền thống

Làng nghề là một kho tàng, là nơi cất dấu những giá trị văn hóa tinh hoa của dân tộc. Đó có lẽ là những nét sinh hoạt cộng đồng giản dị nhưng đã trở thành những giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể to lớn. Có thể thông qua ngày giỗ tổ nghề mà đã hình thành nên những không gian sinh hoạt văn hóa đa dạng, phong phú. Là những nét tín ngưỡng độc đáo của người Việt khi biết ơn những ông tổ nghề đã gây dựng lên nghề truyền thống. Qua đó cũng muốn truyền tải những bài học quý giá đến với thế hệ trẻ hiểu được những cốt lõi giá trị của làng nghề, niềm tự hào, thiêng liêng về nghề truyền thống của địa phương.

3.3.4. Xây dựng chính sách và vận dụng hợp lý trong công tác đãi ngộ với những người thợ lâu năm

Trong quá trình hình thành và phát triển các nghề truyền thống ngoài các yếu tố về giao thông, về nguồn nguyên liệu thì không thể không nhắc tới yếu tố con người là một trong những thành tố làm nên

những thành công cho nghề.

Nhiều người thợ bằng sự yêu mê, đam mê nghề đã không ngừng sáng tạo để nâng cao chất lượng của sản phẩm. Đôi khi biến những sản phẩm của nghề truyền thống trở thành những tác phẩm nghệ thuật hoàn hảo, tinh xảo.

Những nghệ nhân, những người thợ lâu năm là người thổi hồn, tích góp nhiều kỹ thuật tinh xảo trong việc sản xuất ra thành phẩm. H

3.3.5. Tăng cường công tác bảo vệ môi trường và bảo quản, vệ sinh an toàn thực phẩm

Ở phường Thanh Trì hiện tại vấn đề môi trường sản xuấtbánh cuốn chưa trở nên quá bức xúc vì đa số người dân không sử dụng hóa chất trong quy trình chế biến bánh cuốn nên không gây ô nhiễm môi trường, nguồn nước không có khói bụi, không gây tiếng ồn.

Do đặc trưng sản phẩm của nghề thuộc nhóm sản phẩm ẩm thực nên vấn đề bảo quản và tiêu thụ sản phẩm là một vấn đề rất quan trọng. Nó cũng chính là một lực cản “*mang tính chất nội tại*” với yêu cầu phát triển và mở rộng thị trường của sản phẩm bánh cuốn. Muốn làm ra những sản phẩm bánh cuốn chất lượng ngon, đảm bảo sức khỏe cho người tiêu dùng phải trải qua nhiều công đoạn với thời gian khá lâu từ lúc ngâm gạo cho tới khi tráng bánh, cuốn bánh và đặt bánh lên mẹt hoặc đĩa phục vụ thực khách.

3.3.6. Mở rộng mối quan hệ kết nối với nhiều tổ chức, hiệp hội trong và ngoài nước gắn với hoạt động du lịch

Để bánh cuốn Thanh Trì thực sự trở thành một thương hiệu nổi tiếng, một hình ảnh đẹp, giản dị đại diện cho nét đẹp con người Hà Thành nói riêng và của Việt Nam nói chung. Các nhà quản lý các cấp cần nghiên cứu chiến lược để vừa gìn giữ vừa phát triển thương hiệu bánh cuốn từ bao đời nay của người dân Việt. Thường xuyên có các chính sách về giao lưu hợp tác với các chương trình, tổ chức người nước ngoài trong việc giao lưu giới thiệu các sản phẩm về văn hóa trong đó có văn hóa ẩm thực đặc sắc của người Việt, những món ăn đã trở thành nét độc đáo, gần gũi mà giản dị nó đại diện cho sức mạnh nét đặc trưng của nền văn hóa lúa nước, sản xuất nông nghiệp của người Việt.

3.3.7. Tăng cường công tác kiểm tra và thi đua khen thưởng

Công tác thanh tra, kiểm tra là một khâu quan trọng hiện nay ở tất cả các lĩnh vực trong đó có các nghề truyền thống, đặc biệt là nghề truyền thống sản xuất ra sản phẩm ăn uống, kinh doanh dịch vụ nhà hàng, khách sạn. UBND phường Thanh Trì cần thực hiện thanh tra, kiểm tra toàn diện hoạt động tổ chức hội thi nghề truyền thống, các cơ sản xuất và làm bánh cuốn. Để khắc phục được những tồn tại hạn chế trong quá trình tổ chức quản lý và triển khai thực hiện tại địa phương.

Tiểu kết

Trong chương 3 của luận văn này đã trình bày những yếu tố thuận lợi và cơ hội phát triển, những khó khăn và thách thức có tác động ảnh hưởng tới hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hóa phi vật thể nói chung và văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì nói riêng. Mặt khác trong luận văn còn trình bày và phân tích trên thực tế những biến đổi của nghề sản xuất của nghề bánh cuốn Thanh Trì đã và đang tồn tại hiện nay. Điều đó cho thấy sự tác động mạnh mẽ của khoa học kỹ thuật đã tác động nên quy trình sản xuất bánh cuốn Thanh Trì. Đây là những vấn đề quan trọng đặt ra đối với sự phát triển bền vững của nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì hiện nay.

Cùng với nội dung trên đây để bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì luận văn đã đưa ra một số giải pháp như hoàn thiện về cơ chế chính sách, nâng cao nhận thức của chủ thể quản lý của nhà nước và cộng đồng dân cư trong việc bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống; tăng cường tuyên truyền quảng bá về giá trị văn hóa nghề; xây dựng chính sách và vận dụng hợp lý trong công tác đãi ngộ với những người thợ lâu năm; phát huy vai trò của chủ thể quản lý trong việc tổ chức truyền dạy kỹ thuật, kỹ năng của nghề truyền thống; mở rộng quan hệ hợp tác kết nối với nhiều tổ chức hiệp hội trong và ngoài nước gắn với phát triển du lịch và tăng cường công tác kiểm tra thi đua khen thưởng.

KẾT LUẬN

Thanh Trì vốn là vùng đất cổ, có lịch sử lâu đời. Cách đây hàng ngàn năm, cư dân Việt cổ đã đến khai phá vùng đất này thành những cánh đồng màu mỡ, các thế hệ người dân Thanh Trì, bằng bàn tay lao động cần cù, trí thông minh sáng tạo, tinh thần đồng cam cộng khổ, hòa đồng với thiên nhiên. Do vậy, đã xây dựng nên những xóm làng đông đúc, trù phú như ngày nay. Đặc biệt nơi đây còn lưu giữ nhiều giá trị văn hóa tiêu biểu gắn liền với vùng đồng bằng bắc bộ như: lễ hội truyền thống, phong tục tập quán, các công trình văn hóa...

Nghề tráng bánh cuốn đã làm nên tên tuổi cho người dân Thanh Trì. Đây là nghề truyền thống có từ lâu đời nó gắn bó với người dân nơi đây từ khi hình thành và phát triển cho tới nay. Bánh cuốn Thanh Trì không chỉ là ẩm thực của người dân Thanh Trì nói riêng mà còn là đặc sản của người Hà Nội nói chung, người dân thủ đô rất thích thưởng thức món đặc sản rất bình dân mà cũng rất tinh tế này. Nó vừa gần gũi, giản dị nhưng lại vô cùng thanh tao, cũng chính vì sản phẩm này mà người dân trong và ngoài vùng đều biết đến vùng đất Thanh Trì. Đặc biệt bánh cuốn Thanh Trì còn được nhắc tới với những lời triu mến, đậm nghĩa tình trong nhiều tác phẩm như: Hà Nội ba mươi sáu phố phường, Từ triều đình Huế đến chiến khu Việt Bắc, Thương nhớ mười hai...

Công tác bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì đã có nhiều sự chuyển biến tích cực đáng ghi nhận. Mặc dù ít nhiều bị chi phối bởi thời đại công nghệ kỹ thuật số 4.0 nhưng nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì đã không ngừng gìn giữ, tồn tại và phát triển cho tới hôm nay. Các cấp chính quyền đã quan tâm và xác định được tầm quan trọng của các giá trị văn hóa trong việc bảo tồn và phát triển nghề, khơi dậy được tinh thần đoàn kết, sự cùng chung tay, chung sức và đồng lòng trong việc bảo vệ, gìn giữ nghề truyền thống của địa phương. Đã duy trì và thường xuyên tổ chức hội thi tráng bánh cuốn truyền thống của phường gắn với giá trị văn hóa tâm linh khi tổ chức song song các hoạt động của hội thi gắn liền với lễ hội rước mầu, do vậy bản sắc văn hóa tín ngưỡng và giá trị văn hóa nghề được tôn vinh, trân trọng và gìn giữ.

Trong thời gian qua, Lãnh đạo chính quyền quận Hoàng Mai và phường Thanh Trì luôn quan tâm và tạo mọi điều kiện để nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì được phát triển bền vững. Có nhiều ý kiến tham gia xây dựng và trở trở đối với việc phát triển nghề như làm thế nào để quảng bá hình ảnh của nghề đến đông đảo thực khách trong và ngoài nước biết đến như đề xuất các cấp nghiên cứu đề đầu tư riêng một khu phố tập hợp các hộ gia đình làm bánh với mong muốn vừa sản xuất kinh doanh

nghe nhưng vừa tạo được sự phát triển về du lịch, văn hóa cho địa phương khi thu hút nhiều đoàn khách ghé thăm và tìm hiểu về các công đoạn của nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì. Trong thời gian qua hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì đã đạt được kết quả đáng ghi nhận.

Tuy nhiên bên cạnh những thành tựu đạt được vẫn còn những hạn chế, bất cập đòi hỏi các cấp chính quyền, các ban ngành đoàn thể xã hội ở địa phương cần quan tâm, điều chỉnh, bổ sung những văn bản để chỉ đạo cho phù hợp với đặc điểm của tình hình mới. Những hạn chế bất cập trong luận văn đã chỉ rõ. Vì vậy, trên cơ sở nghiên cứu, phân tích, khảo sát thực tế về thực trạng hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa nghề truyền thống bánh cuốn Thanh Trì quận Hoàng Mai từ 2004 đến nay, luận văn đã đề xuất các giải pháp để nâng cao hiệu quả cho hoạt động này trong thời gian tới. Các giải pháp đưa ra trong luận văn trong đó có những biện pháp thực hiện trong thời gian dài và kể cả những biện pháp thường xuyên, cụ thể. Đây là những biện pháp quan trọng cần được thực hiện một cách đồng bộ với nhiều cấp độ khác nhau của các chủ thể quản lý nhà nước và cộng đồng cư dân nghề truyền thống bánh cuốn tại phường Thanh Trì, Hoàng Mai, Hà Nội.